

Svjetski dan borbe protiv AIDS-a-1. prosinac

Višegodišnjim i kontinuiranim obilježavanjem ovog dana povećava se svjesnost o HIV/AIDS infekciji u populaciji kao velikom globalnom javnozdravstvenom problemu te se izrazito potiču preventivne i informativne mjere, ali i liječenje i rehabilitacija već oboljelih osoba. Ovogodišnja kampanja vodi se pod sloganom „Skinij pametno“ koji u sebi posjeduje dvosmisleno značenje: mladima se poručuje da za svoje smartphone uređaje s interneta skinu mobilnu aplikaciju za svoje „Spolno zdravlje“ koja će im pružiti sve informacije vezano uz naslov aplikacije te da se pametno skidaju u situacijama kada imaju spolne odnose (odgovorno seksualno ponašanje).

HIV (eng. Human Immunodeficiency Virus) je virus humane imunodeficijencije koji s vremenom dovodi do uništenja imunološkog (obrambenog) sustava što rezultira pojavom oportunističkih infekcija i razvitka malignoma (tumora). **AIDS** (engl.) ili SIDA (franc.) je skraćenica koja označava sindrom stečenog nedostatka imuniteta, a u suštini se odnosi na slabost i nesposobnost imunološkog sustava organizma od strane HIV virusa. Ulaskom HIV virusa u organizam započinje kronični progresivni (višegodišnji) proces koji u domaćina rezultira ranjivošću i osjetljivošću njegovog imunološkog sustava (uništavanje specifičnih obrambenih stanica-T limfocita), što u konačnici uzrokuje pojavom učestalijih infekcija i njihovim komplikacijama te zloćudnim bolestima od koje osobe mogu umrijeti. Vrijeme od zaraze HIV-om do pojave AIDS-a prosječno iznosi oko 10-ak godina i u tom periodu osoba ne mora imati simptome i tegobe, no nesvjesno može prenijeti virus na druge ljude i tako ih zaraziti.

U svijetu HIV infekcija predstavlja jedan od najvećih globalnih javnozdravstvenih problema i izazova od kojeg je tokom 2016. godine bolovalo oko **36,7 milijuna ljudi**, dok je njih oko **1 milijun umrlo**. Gotovo dvije trećine oboljelih u svijetu živi u Africi. Procjenjuje se da je iste godine na svjetskoj razini zabilježeno 1,8 milijuna novooboljelih. Od 1985. godine kada je u Hrvatskoj zabilježen prvi slučaj HIV infekcije pa do kraja 2016. godine, evidentirano je ukupno **1433** osobe kojima je dijagnosticirana HIV infekcija. U istom razdoblju njih 480 je oboljelo od AIDS-a, a od posljedica istog umrle su 254 osobe. U našoj zemlji prosječno se godišnje otkrije 90-ak novodijagnosticiranih slučajeva, što stopom od 21 slučaj/milijun stanovnika Hrvatsku stavlja u skupinu zemalja s niskom učestalošću od HIV infekcije. U zadnje vrijeme bilježi se blagi trend porasta novooboljelih uz stabilan broj oboljelih i umrlih od AIDS-a. Takva situacija je rezultat uspješnijeg preventivnog testiranja u populaciji te dostupnoću antiviralne terapije koja u oboljele osobe omogućava gotovo normalan i dug život. Od ukupnog broja svih slučajeva zaraze HIV-om, najveći broj zabilježen je u muškog spola (88%), a infekcija se najčešće otkriva u dobnoj skupini od 25-39 godina starosti (zbirno gledano). Nezaštićeni spolni odnos je najčešći put prijenosa (89%) u oba spola. **U Brodsko-posavskoj županiji (BPŽ)** u periodu od 1985.-2016. godine ukupno je registrirana 31 oboljela osoba (27 muškaraca, 4 žene), a 5 ih je umrlo od posljedica HIV infekcije. U istom periodu 11 osoba je razvilo AIDS, a 3 osobe su umrle. Najviše slučajeva oboljelih od HIV-a i AIDS-a registrirano je u dobnoj skupini od 35-39 godina.

HIV se prenosi nezaštićenim spolnim odnosom (vaginalni, analni, oralni), izravnim unosom krvi zaražene osobe u organizam nezaražene osobe (dijeljenje pribora-igala za intravenozno ubrizgavanje droga, piercanje i tetoviranje ne sterilnim instrumentima) te sa zaražene majke na plod tokom trudnoće, poroda i dojenja. U Hrvatskoj prijenos HIV-a putem transfuzije krvi, krvnih preparata te presađenih tkiva i organa gotovo je u potpunosti uklonjen radi strogih kontrola i testiranja istih.

HIV se **NE** prenosi : 1. uobičajenim ljudskim kontaktima (grljenje, rukovanje, govor), 2. kašljanjem, kihanjem, kontaktom kože sa suzama i slinom, 3. korištenjem pribora za jelo, 4. kupanjem u javnim bazenima, 5. životinjama i insektima

Nema karakterističnih **simptoma** bolesti za HIV infekciju. U početnoj (akutnoj) fazi bolesti -nekoliko tjedana od zaražavanja mogu se javiti simptomi koji „podsjećaju“ na gripu i infektivnu mononukleozu: povišena tjelesna temperatura, umor i malaksalost, gubitak teka, bolovi u mišićima i zglobovima, uvećani limfni čvorovi. Kako se radi o relativno nespecifičnim znakovima bolesti, jedino **testiranje** može potvrditi prisutnost HIV infekcije.

Princip testa je dokazivanje prisutnosti HIV virusnog proteina i protutijela u uzorku krvi. S obzirom da u ranoj fazi bolesti ne postoje HIV protutijela, preporuča se za nekoliko tjedana ponoviti testiranje. Testirati se može svatko, a posebno je preporučljivo u slijedećim situacijama: 1. ako imate veći broj spolnih partnera, rizičan spolni odnos (spolni odnos sa prostitutkama, nepoznatim osobama, nezaštićeni spolni odnos), 2. kod intravenozne konzumacije narkotika te korištenih rabljenih igala i šprica, 3. u slučaju da ste u prošlosti imali ili trenutno imate neku spolno prenosivu bolest, 4. ako ste u prošlosti primili transfuziju krvi u nekoj stranoj zemlji, 5. ako ste radili piercing i tetovažu u neovlaštenom/neprovjerenom salonu-ne sterilni pribor, 6. ako pripadate rizičnoj skupini a da pritom imate učestale ponavljajuće gljivične infekcije, herpes zoster, upale pluća ili novonastalu tuberkulozu. Testirati se može besplatno, dobrovoljno i anonimno u HIV savjetovalištima koji djeluju u Zavodima za javno zdravstvo (Dubrovnik, Split, Zadar, Pula, Rijeka, Zagreb, Karlovac, **Slavonski Brod**, Osijek). U savjetovalištima radi stručno medicinsko osoblje pri čemu se poštuju osnovna načela rada-dobrovoljnost, anonimnost i povjerljivost. Osim navedenih Centara, testiranje na HIV se radi i u Državnim Zavodima i Klinikama, privatnim poliklinikama te u Check Point Zagreb (udruga HUHIV). Osim testiranja na HIV, na navedenim mjestima se mogu dobiti informacije i u svezi drugih spolno prenosivih bolesti.

Iznimno je važno usvojiti da testiranje na HIV omogućava ranu dijagnozu bolesti i uspješnije **liječenje** koje umanjuje ili sprečava komplikacije te se zaraženoj osobi poboljšava kvaliteta života i prognoza bolesti. Trenutno ne postoje lijekovi koji mogu potpuno eliminirati virus HIV-a iz organizma, ali se dostupnom terapijom (antivirusno liječenje-HAART) uz suradljivost oboljele osobe pri korištenju iste suzbija umnažanje virusa čime se njegova količina u tijelu smanjuje na nemjerljivu razinu. Time se oporavlja oštećeni imunitet što sprečava pojavu bolesti vezanih za AIDS (oportunističke infekcije, malignomi) i poboljšava kvaliteta života. Referentni Centar za liječenje zaraze HIV-om u Hrvatskoj je Klinika za infektivne bolesti „Dr.Fran Mihaljević“ u Zagrebu.

Osnovu **prevencije** HIV-a čini kvalitetno informiranje, edukacija i testiranje. Uz navedeno, odgovornim spolnim ponašanjem, korištenjem prezervativa, izbjegavanjem intravenoznog unosa narkotika, izbjegavanjem piercinga i tetoviranja u nesigurnim(ne sterilnim) uvjetima, korištenjem zaštitne opreme pri rukovanju ljudske krvi, tkiva i organa ljudi u profesionalnom radu svodi vjerojatnost infekcije na najmanju moguću mjeru.

U svrhu dodatnog informiranja o spolno prenosivim bolestima te zaštititi spolnog i reproduktivnog zdravlja preporučamo preuzeti besplatnu mobilnu aplikaciju „Spolno zdravlje“ za Vaše smartphone uređaje.

Ivan Štivić dr.med
spec.epidemiologije